

לאורו

עיונים לאור תורתו של
מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

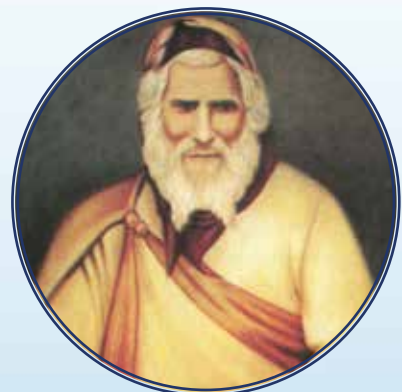
גיליון 106
פרשת וישלח, ה'תש"פ

לפרשת וישלח
הרב מיכאל לוצקי
אגרות קודש
הרב שלמה לוי

"...כי במקלי
עברתי את
הירדן הזה
ועתה הייתי
לשני מחנות..."

ביאורים באורות הקודש
אלדד פרי

"רוח האומה
יתגלה בגדוליה"
הרב משה צבי נריה
אורו לילדים
בראש צעיר

מתורתו של
ה'אביר יעקב'
רבנו יעקב אבוחצירא
זיע"א

משנת מרן
האור החיים
הקדוש
זיע"א

לשולחן שבת
פרשת וישלח

הרב מיכאל לוצקי
ר"מ בישיבת 'מרכז-הרב'

מידת התפארת - מידתו של יעקב

חסד וגבורה - אהבה ויראה

כוח החסד הוא העבודה מאהבה, וכוח הגבורה הוא העבודה מיראה. שני המניעים האלה בעבודת ה' קשורים גם לשני חלקי העבודה שעלינו לעשות. כוח האהבה שייך ל"עשה טוב", וכוח היראה ל"סור מרע". כך כותב הרמב"ן בפירושו לתורה (שמות כ, ח) ביחס לדברי חכמינו ש"שמור וזכור בדיבור אחד (שמות כ, ח) "ואמת הוא גם כן כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממידת האהבה והוא למידת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומידת שמור במצות לא תעשה, והוא למידת הדין ויוצא ממידת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאבה גדולה מהיראה". יעקב אבינו, מאיר בעולם את המידה השלמה, שיש בה גם אהבה וגם יראה, גם סור מרע וגם עשה טוב.

תשובה - גם לצדיקים גמורים

בדרך כלל נתפס המושג "תשובה" ביחס לתשובה מעבירות: יש תשובה שמחלצת את האדם ממידות רעות. ממעשים רעים. מדיבורים רעים. ויש גם תשובה שמוציאה אותו ממחשבות רעות ומרהורים רעים. הראי"ה זצ"ל (אורות התשובה יד, א) מרחיב את המושג של התשובה מעבר לכך. גם עלייה ממדרגה קטנה למדרגה גדולה היא תשובה. זו תשובה ששייכת גם אצל צדיקים גמורים. "מידה זו, של העלאת דברים קטנים לגדלות אינה פוסקת בכל עת ובכל שעה, והיא התשובה הגמורה שצדיקים גמורים באים על ידה להיות עולים במעלות בעלי תשובה".

דרגות של צדיקים שעושים תשובה

ישנם יהודים שחוזרים בתשובה כשעשו עוון או כשלא עשו מצווה. עליהם איננו מדברים כעת. ישנם גם יהודים שאם לרגע לא חשבו על הקב"ה הם חוזרים על כך בתשובה. גם עליהם איננו מדברים. אנו מתחילים בדרגה של צדיקים שכשהם חשים שהדבקות שלהם בה' ברגעים מסוימים אינה חזקה מספיק, על כך הם חוזרים בתשובה: "כשמחסרים רגע אחד את השיעור המלא והחי, לפי ערכם, מהדבקות האלוקית

הצדיקים העליונים מתקנים את פגם הצליעה של ירך יעקב

בפרשת השבוע אנו קוראים על פגיעה בירך יעקב שנצרכה בזיכרון הלאומי, וגם נקבעה כמצוות לא תעשה: "וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיֵּצֵעַ בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ... וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוֹאֵל וְהוּא צָלַע עַל יָרְכּוֹ. עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גֵּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַּע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגֵיד הַנֶּשֶׂה". (בראשית לב, כה-כו לב-לג).

בדברי הראי"ה זצ"ל בנושא זה (אורות התשובה פרק י"ד, סע' א'), שבהם נעסוק להלן, הפגיעה בכף הירך של יעקב אבינו ע"ה מלמדת לימוד גדול בעבודת ה', והיא מתווה דרך לעבודתם של צדיקים גדולים. לפני שנתבונן בדבריו נקדים שתי הקדמות: אחת על מהות מידת התפארת, והשנייה על תשובתם של צדיקים גמורים.

אברהם יצחק ויעקב -

אהבה ויראה ושיווי משקל ביניהן

אבותינו, אברהם יצחק ויעקב, זכו לדרגה עליונה כל כך בדבקותם בה', עד כדי כך שהם למעשה הגילוי של הספירות האלוקיות. אברהם מגלה בעולם את החסד, יצחק את הגבורה, ויעקב אבינו מגלה את התפארת שהיא הבחינה האמצעית, שכוללת חסד וגבורה. כך נאמר בהקדמת הזוהר: "דַּרְגָּא דְתַפְאָרַת, דְאֶקְרִי קוֹ הָאֲמִצְעִי, לְקַבְלִיהָ דִיעֲקֹב דְאִיהוּ תְלִיתָאִי, וְנִטִּיל תְרִין חוֹלְקִין בְּהוּא דְאֵשׁ וּמִים מְשֻׁמִים, וְלְקַבְלִיהָ יוֹם תְלִיתָאִי, וְעַל דָּא דְאֶקְרִי יַעֲקֹב 'אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֶהְלִים'. שְׁלִים בְּכוּלָּא. שְׁלִים בְּחֹסֶד. שְׁלִים בְּדִינָא. שְׁלִים בְּמִיָּא שְׁלִים בְּאִשָּׁא. יוֹשֵׁב אֶהְלִים תְרִין, חֶסֶד וְגְבוּרָה, וְנִטִּיל כְּלָא וְאֶתְעֵבִיד בִּידֵיהָ רַחֲמִין".

מידתו של יעקב יש בה מהחסד והגבורה, וזו שלמות של שני הצדדים, האש והמים. הוא יושב אוהלים, יושב בין שני האוהלים, אוהל החסד של אברהם ואוהל הגבורה של יצחק, ומאיר בעולם את האור המשולב והמאוזן, אור התפארת.

איזו בחינה נפגעה

מהי הבחינה שנפגעה אצל יעקב אבינו ע"ה?

לדעת רבי יהודה, רק גיד הנשה שברגל ימין נאסר באכילה: "תניא רבי יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת, והדעת מוכרעת של ימין" (חולין ז ב). להלכה נפסק כדעת חכמים, שהגיד של שתי הרגלים אסור (שו"ע י"ד סה ה), אבל בטעם הדבר מובא במדרש רבה (וישלה פרשה עח, ע"ש): "ר' יוסי אמר באחת מהן נגע ושתיהן נאסרו", ואם כן, יש מקום להבין בדעת חכמים שאינם חולקים על רבי יהודה באיזו רגל נפגע יעקב אבינו, אלא האם האיסור חל על שתי הרגלים או על אותה רגל שנפגעה.

לפי דברי הראי"ה נראה שרגל ימין היא רגל החסד והאהבה. במצבים בהם נפגע האיזון והאהבה והחסד נחלשו, יש צורך לעלות לשורש העליון ולהגביר את כוח האהבה שיתאים לכוח היראה.

העולם התורני חייב להיות מואר באור תורת חסד

בדומה לכך אנו מוצאים בדברי הרב (אורות התורה י, טו) שבדורות שיש בהם פרצות רוחניות חייבים לאזן את האור התורני ההלכתי, שמביא כיוון של דין ויראה, עם פנימיות התורה, שהיא תורת חסד: "אנו רואים, שכשמביטים על העולם לשפטו מצד ההשפעה של הנגלות שבתורה לבד, בלא השפעתה של תורת חסד הנובעת ממקור ההשכלה האלוקית הצפונה, מתגדלת מאד מדת הדין, שנאת הבריות ויאוש מכל צד, ואין דרך לעמוד במעמד נפשי מתובל בקדושה בדור שפרצות רבות מזדמנות בו, כי אם בהצטרפות של הדייקנות, העולה מהשפעתה של התורה הנגלית, עם חסדה ואור פניה של התורה הצפונה, שאז מתמזגים החסדים והגבורות ביחד ובאים לידי מיתוק". האיזון העליון צריך לבוא לידי ביטוי גם בין חלקי התורה וגם ביחס חכמי התורה למאורעות ולתהליכים שבדורם.

יהי רצון שזכותם של הראי"ה ויתר הצדיקים העליונים ותורתם השלמה תהיה אור לנו ולכל ישראל בדרך העולה אל גילוי אור ה' בעולם.

העליונה, הם מרגישים את נפשם בעומק צרת החטא, ומתקנים את משברם ע"י תשובה עילאה ע"י תשובה מלאה, אדירה וגדולה".

חזרה בתשובה כאשר הדבקות חלקית

יש צדיקים גדולים יותר, שגם כשהדבקות שלהם חזקה וגדולה מאד, אבל אם אין בה משתי הבחינות, אם יש בה רק אהבה או רק יראה, הם חשים שבדבר זה יש קלקול ופגם גדול, וחוזרים על כך בתשובה גדולה: "אם הדבקות תהיה ממולאה רק מצד אחד, מיראה לבד או מאהבה לבד, הם מרגישים בזה כבר פגם עצום ופרוק של חבור הסדר האלוקי בעולם, ונפשם עורגת לאחוז במידת התשובה העליונה, לתקן את הקלקול".

חזרה בתשובה כשהאהבה והיראה אינן מאוזנות

ויש צדיקים עוד יותר עליונים. אלה חוזרים בתשובה לא רק כשהדבקות שלהם אינה מכילה משני המרכיבים, האהבה והיראה, אלא גם אם אין איזון ביניהם, אם היראה גדולה מאד והאהבה פחות ממנה או להיפך, הם מרגישים את הפגם שבדבר, ועל כך חוזרים בתשובה: "הם מרגישים את אי שווי המשקל שבמערכת הדבקות המזוקקה שלהם. וגם אם המזוג של היראה עם האהבה לא יהיה נושא את המשקל השווה הראוי לו, אם חלק אחד יכריע יותר מדי על חבירו, הם שבים בתשובה ועולים עד המקום העליון, שמשם משתפכים האוצרות אשר לשפעת הקודש, ומוציאים הם את המשקולת הקדושה העליונה במקומה".

צדיקים מבחינת תפארת שמתקנים את צליעת יעקב

צדיקים אלה קשורים במהותם למידתו של יעקב אבינו ע"ה, לבחינת התפארת, הכוללת את האהבה והיראה ומאזנת ביניהם: "אלה הנאזרים בגבורה ונעטרים בתפארה, בתפארת אמת". מידה זו של תפארת היא מידת הרחמים, הממוצעת בין החסד והדין, והיא מידתם של צדיקים אלה: "מלאי החסד והרחמים האלקיים על כל היצור, על כל העולמים וכל אשר בהם, מראש עד סוף". ע"י התשובה שהם עושים, הם מחזירים את האיזון בין האהבה והיראה למקומו, ומתקנים את הפגם של צליעת ירך יעקב: "מתקנים הם את פגם הצליעה של ירך יעקב, והולכים במישרים, יְגַלִּי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר בְּמִקְהָלִים אֲבָרָךְ ה'".

התבוננות בצדיקים עליונים מרוממת

כידוע, הרמח"ל כתב את ספרו מסילת ישרים משום החיסרון הגדול בכך שאין מספיק חסידים גדולים בעולם. מציאותם של חסידים כאלה הייתה מביאה לעולם שאיפות ומחשבות גדולות וישרות. כל עוד מעטים החסידים הדבר מביא לכך ש"יחסר החסידות האמיתי ויהיה יקר מאד למצוא אותו בעולם". לדברי הראי"ה עצם המחשבה וההתבוננות על דרגתם הגדולה והמאירה של החסידים המאוזנים המאזנים האלה ממלאת את המתבונן באור גדול: "מזיו הציור של שאיפת יקרת מעלתם מתמלאה כל נפש חוקרת הוד וחיים, יִחְקֹר כְּבֹדָם כְּבֹדִי".

אגרות קודש למרון הראיה קוק זצ"ל

הרב שלמה לוי

ראש הישיבה ונשיא הגרעין התורני בראשל"צ

תורה ומדע

אגרת צ"א (המשך)

הבדלים מקריים, יכולים להוביל להתפתחות לכיוון מסוים ואפילו לתת לצופה תחושה של תכנון וייעוד, אף שבאמת אין הדבר כך. באבולוציה אין טוב יותר וטוב פחות, וחיות גדולות או חכמות אינן 'שוות' יותר מחיות קטנות וטיפשות. כבר מראשית החיים על פניו (וליתר דיוק: במימיו), נשלט העולם הזה על ידי יצורים פרימיטיביים כאצות וחידקים, ולא על ידי בני אדם (כפי שהיינו רוצים לחשוב).

בספרו "מוצא האדם", חולל דרווין סערה גדולה עוד יותר מזו שהתעוררה בעקבות פרסום "מוצא המינים", כאשר טען כי לאדם ולקוף מוצא משותף באב קדמון אחד, דמוי קוף. תורת דרווין נתקלה בהתנגדות עזה מצד הסידי הבריאתנות (=בריאתנות היא התפיסה המזוהה עם הדתות המונותאיסטיות המפרשות את פשר הבריאה וקיומה על פי התורה, תפיסה זו גרסה בנצחיות המינים כפי שנבראו ע"י הבורא), ולמרות הכול מקובלים כיום עיקריה של תורה זו על מרבית מדעני העולם. תפיסות שנולדו מתורת האבולוציה, הגיעו לתהליך התפתחותי גם בשדות מחקר שונים. כגון ביחס לתפיסות חברתיות, היא האמירה 'החזק שורד' שהביא לידי התפתחות התפיסה הנאצית, אודות 'הגזע הארי'.

ההתייחסות של מרון הרב זצ"ל 'לתורת התפתחות'

"שלשה הנם השינויים העיקריים, שבאו במהלך הציור האנושי בזמן החדש, שמהעקרים הללו הסתעפו ענפים רבים חדשים... גרמו השינויים לטובה הללו גם כן מבוכה וערבוביה, אשר תשוב לטובה ביחד עם התגברות ההכרה, אחרי שיתפשט התלמוד הרוחני, בהגיונות הנפש ואוצר הדעות, כראוי לו" (אורות הקודש, ח"ב, מאמר חמישי, התעלות העולם).

מרן הרב זצ"ל מלמד אותנו את ההבטה הנכונה והמעמיקה על המציאות, העולם עבר שינוי תרבותי-מדעי שמצד אחד, מערער את תודעת החיים אך מצד שני, זהו דבר שיביא אותנו להעמקה והכרה פנימית של המציאות שבה אנו חיים.

תורת האבולוציה (תהליך של התפתחות) מבקשת להסביר את מבנה האורגניזם על ידי תיאור אופן התפתחותו מאורגניזמים אחרים. הביולוג הבריטי צ'רלס דרווין, אשר פרסם לראשונה (תר"כ 1859) את רעיונותיו בספר "על מוצא המינים", בו תיאר את מחקריו ותצפיותיו במסעותיו מעבר לים. מסע זה נערך על ידי ידידו, ששלח לו הזמנה לצאת למסע בספינת הוד מלכותו מלך אנגליה. מסע זה נערך עבור איסוף ממצאים שיעשירו את הממלכה הבריטית ובמהלכו, הם הגיעו לאמריקה הדרומית ודרוין התבונן בצורות החיים במקומות בהם ביקר ותיעד אותם, ויצר אוספים עצומים של ציפורים ומאובנים, בעלי חיים חסרי חוליות, חרקים וצמחים. על סיפון הספינה קרא דרווין את ספרו של צ'ארלס לייל "עקרונות הגאולוגיה". לייל התנגד לקריאה צמודה בכתבי הקודש (בהבנתם ותפסתם הנוצרית) ולהסקה ממנה על ההתפתחות הגיאולוגית של כדור הארץ. הוא טען שישנם שינויים קטנים ותמידיים המתרחשים לאורך מיליוני שנים ואינם פרוגרסיביים (עולים בהדרגתיות). דרווין בתפיסתו, שלל את ההבנה שהחלה במחקריו של אריסטו, הפילוסוף היווני, שטען, על נצחיות המינים. דרווין טען, כי המינים התפתחו ממינים אחרים שקדמו להם בתהליך שאותו כינה 'הבְּרָה הטבעית'. עקרונותיה של שיטה זו היא ההבנה שכל היצורים נבדלים זה מזה, אך יחד עם זאת, יכולים להתרחש שינויים מקריים שמולידים תכונות חדשות. התכונות מורשות לדורות הבאים, וכך מתאפשרת היכולת לשרוד ולהתרבות. לאורך זמן שורדים בעל החיים שתכונותיהם מספקות להם יכולת להתאים את עצמם לסביבה, שלפעמים משתנים מהר מידי מיכולתם של בעלי החיים להשתנות. השורדים, הם אלו המותאמים ביותר לתנאי המחיה בסביבתם.

לאבולוציה על פי דרווין, אין תכנית או מטרה. ההבדלים הראשוניים בין האורגניזמים הם מקריים, ואותם יצורים שבמקרה מותאמים יותר לסביבתם הם ששרדו ויביאו צאצאים לעולם. אמנם דורות רבים של בררה, הפועלת על

שלושת השינויים העיקריים הם:

האחד, השינוי במהלך המחשבה החברתית בדורות הקודמים, לא הייתה קיימת אצל ההמון תודעה חברתית. כל עדה וקבוצה הייתה סגורה בדי' אמותיה, וחשבה שסביבתה היא העולם כולו. החברה החדשה היא חברה פתוחה, אל אנשי החברה מגיעים רעיונות ודעות ממרחקים, וכל הרעיונות נרקמים יחדיו ומשתלבים זה בזה. למחשבות ודעות חברתית ודתיות, צריך להכניס וסדר, ללמוד ולהכיר מה נשתנה לטובה, ומה טעון שמירה, מה לקלוט ומה לדחות.

השני, במהלך המחשבה הקוסמולוגית

העולם בכלל וגם המדע, היו אחוזים שנים רבות בתפיסות שונות ביחס למבנה העולם. בתקופות קדומות חשבו שכדור הארץ הוא מרכז היקום וכל היקום סובב סביבו ורק בדורות מאוחרים הרבה יותר התברר שכדור הארץ הוא כוכב קטן ביקום הענקי האינסופי. דבר זה קומם את הנצרות ונאסר על גלילאו גליליי ללמד את העובדה הזו, והוא נשפט בבית המשפט של הכנסייה שדרשה ממנו לחזור בו ממסקנותיו המדעיות.

השלישי, במהלך המחשבה ההתפתחותית

"מהלך המחשבה של ההתפתחות, שנתפרסמה בכל השדרות, לרגלי לימודי הטבע החדשים, עשתה מהפכה רבה, בחוג המחשבות הרגילות. לא אצל יחידי הסגולה, בעלי הדעה וההיגיון, שמעולם הסתכלו בסדרי השתלשלות דרגאים, אפילו בהווה הרוחנית המוסקרת בסקירה היותר נסתרה, שאין הדבר זר אצלם להבין במדת השואה גם כן באופן זה בדבר ההתפתחות החומרית של העולם המוחשי, שראוי הדבר שתהיה התגלותו מתאמת להשתלשלות הרוחנית של ההווה, שאינה מחסרת דרגה אחת בדילוג וריקניות. אבל ההמון לא הסכיין להבין את ההתפתחות ברעיון שלם ומקיף, ולא יכול לקשור על פיו את עולמו הרוחני לא הכבדות שיש בהתאמה של פסוקי תורה או מאמרים מסורתיים אחרים לרעיון ההתפתחות מכבידה היא העמדת המחשבה ההמונית על מכוונה, מלאכה זו נוחה היא מאד. הכל יודעים, שהמשל החידה והרמז שולטים בעניינים הללו, שהם כבשונו של עולם, בכל מקום, וגם און ההמון רגילה להיות נשמעת לגזרה קצרה, שמקרא זה או מאמר זה, הוא בכלל סתרי תורה, שהוא נעלה ממשטו, ודעתו מתישבת, והיא מתאמת בזה אל סקירת בעל המחשבה, המשער את סוד השירה העליונה שיש בהרצאת חידות מני קדם. אבל איך להתאים את כל הקשר הרוחני, של כל הרצאת מחשבותיו שנתאגדו יחד על פי הסדר של פתאומיות ודליגה, שהיא מצלת את המחשבה מלשוטט במה שהוא רחוק מחוגה, בהפגשן עתה עם החטיבה החדשה של ההתפתחות, ההולכת ומתפרסמת וכובשת מקום בלבבות, לזה צריכה הזרחת אורה מרובה, שתהיה הולכת וחודרת בכל השדרות, עד אשר תופיע בסדריה הנוחים גם בחוג היותר פשוט והמוני".

יחידי הסגולה שעסקו בלימודי הקבלה ופנימיות התורה, הכירו את עובדת קיום סדרי השתלשלות בעולם הרוחני, ולכן, היה להם קל להבין את רעיון התפתחות בעולם החומר. רבנו הרמח"ל בספרו 'דעת-תבונות' מבאר את תהליך ההתפתחות שעובר בעולם: "כל יום שעובר נמצא העולם קרב יותר אל שלמותו, הגלגול שהוא מגלגל להחזיר הכל לטובה עמוק עמוק הוא, אבל מתגלגל הוא והולך בכל עת ובכל שעה ודאי ואינו פוסק. והכל עומדים להתגלגל במסיבות גדולות, להגיע אל השלמות הכללי. ואמנם רצה הרצון העליון שתהיה יד האדם מגעת לכל העניינים הרבים האלה - שכולם מתנועעים מתנועותיו ומעשיו של האדם. והרי אלה כונניות גדולות כאורלוגין הזה שאופניו פוגשות זו בזו, ואופן קטן מנועע אופנים גדולים ורבים - כך קשר האדון ב"ה כל בריאותיו קשרים גדולים, והכל קשר באדם, להיות הוא מנועע במעשיו, וכל השאר מתנועעים ממנו. והנה כסה הכל במכסה העור ובשר הגשמי הזה, שאין נראה אלא השטח הגופני הזה. אך באמת דברים בגו - כונניות גדולות שברא הקב"ה בעולמו לצורך הענין הזה כולו למעשיו ועבודתו, לעילוי ולתוספת קדושתו או לירידתו ופחיתותו ח"ו, וכל מצביו הרבים".

אם כן, תהליך 'האורלוגין', של גלגלים שונים מניעים מהלכים קטנים וגדולים במבנה של הטבע העולם החומרי והרוחני, הוא היסוד של ההתפתחות של ההווה אל היעוד הרוחני שלה, הידבקות באלוהות'. 'ההתפתחות' היא חלק ההשתלמות של האלוהות הבלתי מוגבלת, שכוחותיה צומצמו כדי להשתלם במציאות המוגבלת של עולמנו. מהלך ההתפתחות מופיע בכל רבדי החיים, בהשתלשלות מלמעלה למטה. ההתפתחות הגשמית-החומרית המופיעה בעולם הטבע הבאה לידי ביטוי בתפיסה האבולוציונית, היא אחת מיני רבות מתהליכים שעוברים על הבריאה. בעולם הרוחני ישנם תיאורים של מהלכים הפועלים שלב אחר שלב, מדרגה אחר מדרגה, וישנם מהלכים שעוברים בהם ממדרגה למדרגה ע"י דילוג על מדרגות ביניים. נמצא שהעולם שואף ושוטף אל האור, אל התיקון, התפתחות מתמדת אל התיקון וההשלמה, התעלות אל הטוב. אין אנו נבהלים מרעיונות ביולוגים וגם חברתיים של 'התפתחות', רעיונות אלה הם יסוד העולם והתעלותו, היות והכול מנוהל ומושגח על ידי ריבנו של עולם, ממילא אנו מבינים שהעולם נמצא בתהליך של השלמה והשתלמות, אל מול פני האור האלוהי ורצונו של בורא עולם. הקשיים שיכולים להתעורר בזמן קריאת פסוקי התורה בלא עומק ההבנה יכולים לגרום לזעזוע עמוק, אך כאשר נבין שפסוקי התורה הם באים ללמד אותנו דעת ד' ומוסר, ממילא ההבנה תעמיק ותלמד אותנו את מסתורי התורה הנותנים לנו עומק ורוחב אחר לגמרי.

ביאורים באורות הקודש

אלדד יוסף פרי

טיול וייחוד

אורות הקודש, כרך א', חכמת הקודש, פרק סג'

סיום סדר ד'

פרק זה מסיים את סדר ד' מתוך שבעת הסדרים המרכיבים את מערכת "חכמת הקודש". כפי שכבר אמרנו בעבר, הרב הנזיר ערך את אורות הקודש במלאכת מחשבת שנמשכה שלושים שנה. כשנשאל מדוע אינו מזדרז להוציא את החלקים הבאים השיב כי הוא עושה עבודה כעין זו שעשה מהרח"ו לכתבי אריז"ל (זאת על אף שמהרח"ו כתב דברים שבעל פה והרב הנזיר ערך דברים שבכתב).

אנו רואים כי הסדרים הולכים ועולים, הולכים ונכנסים אל הסודות הכמוסים. הסדר הראשון עסק בהגדרת חכמת הקודש. הסדר השני עסק באיחוד הנסתר והנגלה. עניין זה מתקבל על דעת רוב בני האדם שיש רובד נסתר בתוך הנגלה ובעצם שניהם מאוחדים. הסדר השלישי כבר עוסק באיחוד הכללות עם הפרטות. זה כבר קשה יותר להכלה. האדם הסביר מבחין הבחנה ברורה בין כלל לפרט. איחוד שניהם לא מתקבל בנקל על הדעת. הסדר הזה, הרביעי, עולה מדרגה נוספת ועוסק באיחוד הקודש והחול. את זה רוב הדעות כבר לא סובלות. שומרי המצוות מבקשים להפריד את החול מהקודש. לא קרב זה אל זה. ההבנה שמקור אחד לשניהם קשה לעיכול. האפשרות האחרת היא שניות, עבודה זרה, חלילה ובכל זאת קשה לאיש הדתי לחבר בין מקור הקודש למקור החול ולהכיל שמקור אחד לשניהם.

אנשי החול לא מסוגלים לקבל כי הקודש הוא מקור כל התופעות שהם רואים. לדידם הקודש הוא אמונה אישית ואינו נוגע לחול כהוא זה. לאחר שהאדם יהיה מסוגל להבין את ארבעת הסדרים הראשונים, שפרק זה הוא חתימתם, הוא יוכל כבר להיכנס בשער הבא, הסדר הבא - "אור הרזים". לאחר שנפטרנו מהמסך הדמיוני המבדיל בין חכמת הקודש לשאר חכמות, בין נסתר לנגלה, בין פרטות לכללות ובין קודש לחול, הרינו באים לראשונה לשעריו של הייחוד. זה השלב בו אנו יכולים להתחיל לטייל.

סגנונו הנבואי של הרב

הפרק שלהלן נכתב כל כולו ברוח הקודש ורק עיוור לא ייראה זאת! ברוך השם, זכינו בדור האחרון למגמה הולכת וגוברת של הנגשת דברי הרב לעם. יחד עם זאת,

ישנה בעייה אמיתית בהפשטת דברי הרב מלבושם הרוחני העליון. להבדיל מדברי הלכה ורעיונות מעולם הפשט, דברי הרב בקבלה יסודם. דבריו הם הנמשל לכתבי האר"י ז"ל. בשל כך, סגנונם הנבואי הוא חלק בלתי נפרד מההסבר! בפרק זה ניתן לראות עד היכן נעלים דבריו מכדי להפשיטם לסגנון מודרני ולפרשנות מילולית:

"צריכים להרחיב את המחשבה הרבה, באורך ברוחב, בעומק ברום, בהתפשטות ובגודל, לחדרה הרבה בחידור פרטי, ביחידות ובפירוט, בחיפוש ובקוטן, עד כדי נימא דקה מן הדקה. ומטיילים מן הגודל אל הקוטן, ומן הקוטן אל הגודל, מן הפרטיות אל הכלליות, ומן הכלליות אל הפרטיות, וחוזרים חלילה. טסים מן האצילות, מן האידיאליות, אל ההתגשמות, אל החמריות, אל המעשיות, ושבים ועולים מן המעשיות אל האצילות, אל האידיאליות, ועוסקים תמיד בתנועה, מלאה חיים, מוליך ומביא, מעלה ומוריד. וחיים ככה חיים עליונים, חיים קדושים, בגאון שם ד'. משתוקקים לבטא את השם, מתאווים לפרש את האור העליון, מתמלאים צמאה עליונה, רות תענוגים, למלא פה תהלת אל אלים, ומרוב יראה טהורה, מעוצם חרדת קודש, שבים אל הדממה, ומיחדים יחודים קדושים, יחודים עליונים, ברנה, בקדושה, בשירה, בחזרה, בטהרה, בחילה, ברעדה, בדיצה. וכל עצמותיהם תרננה, ומלכות שמים מתעלה, והכבוד העליון מתרומם. ונפשם דורכת עז, והלל וזמרה הנם מתמלאים, ושמים וארץ שמחים בשמחתם, וכל הדינים מתמתקים, ושרפים ואראלים מזמרים אתם יחד, ומתקבצים מלאכי השרת כבמזמוטי חתן וכלה. והכל אומר כבוד, ברוך כבוד ד' ממקומו, ברוך הוא ומבורך שמו הגדול, הנעלם מכל חי, וחבוי מכל יש, ועל כל יתגדל ויתנשא סלה."

מוליך ומביא, מעלה ומוריד

כיצד ניתן לחיות ללא תחושת סתירה בין גודל לקוטן? בין אצילות לעולם המעשה? בין כללות לפרטות?

ניתן לעשות זאת אם מטיילים ביניהם. האדם מחפש קיבעון. לא נוח לו לאדם להיות במקום לא ברור. האדם מחפש ודאות והוא חותר שוב ושוב למוכר לו. יכול להיות

הנענועים לארבע הרוחות מכוונים לעצירת רוחות רעות והנענועים מטה ומעלה מכוונים לעצירת טללים רעים. אותה לשון המשמשת לעניין הקורבנות וממנה לומדים לעניין ארבעת המינים, מופיעה בקידוש החודש. מקרי? וודאי שלא.

איחוד המרחב והזמן

הקרבנות קרבים בבית המקדש בלבד (ראה: דברים יב, ג). בית המקדש מסמל את קדושת המקום. אסור להקריב קורבנות מחוץ למקדש. קידוש החודש הוא עצמו קדושת הזמן. "מקדש ישראל והזמנים", ישראל הם אלה שמקדשים את הזמנים אפילו אם טעו מבחינה אסטרונומית (ראה: ראש השנה, כה, א).

במציאות האמיתית אין מרחב וזמן. חשיבתנו מוגבלת קטיגורית בשני אלה, בשל היותנו חומר ורוח. עצם היותנו חומר לא מאפשר לנו לחשוב במנותק מהזמן. אך האם רוח האדם איננה מסוגלת לעשות עם כך כלום? ברור שלא. האדם יכול לצאת מחוץ לגבולות הזמן והמרחב, על ידי לימוד סודות היקום והקיום, כפי שנמסרו לקדושי ישראל. נסיעה זו בין זמן להיעדר זמן, בין מרחב להיעדר מרחב מצריכה לנענע את עצמינו מרוח אחת לאחרת. קשה לבאר יותר ואני מציע לחזור שוב ושוב על לשון הזהב של הרב בפרק שלעיל.

ייחודים קדושים

הרב עוד ידבר ויסביר מהם ייחודים, כיצד מגיעים אליהם ומי האיש שייחד ייחודים ובאיזו עת ייעשו. בשלב זה, עם סיום הסדר הרביעי מזכיר הרב כי המפגש בין הרוח העליון לאדם עובר בייחוד האדם ייחודים. זה לא המקום להרחיב בנושא (סדר ו' עוסק בכך), אך מאחר והרב דיבר כאן בעניין, נבאר ביאור קצר. כפי האמור עד כה, המציאות, מהעולמות העליונים ביותר ועד המקום הגשמי בו אנו נמצאים, מקושרת באיחוד גמור. אמנם, האור הולך ונחלש, הזכות מתעבה ומתגשמת, אך החוט המקשר לא ניתק ולא נפסק. מה שמפריד בין האדם לבין הראייה הרוחנית של העולם העליון שמעליו, היא חומריותו, חטאיו והעדר זכות שבא בשל בטלנותו וחוסר השתוקקותו לחיבור מתמיד עם בוראו. האם יש דרך להתקשר ולהגיע לעולמות העליונים? האריז"ל מלמד אותנו כי מי שיזדכך מספיק, יוכל לייחד ייחודים שונים ולעלות מעלה למקום גבוה מהנחזה בעולם הזה בעיני הבשר שלנו. כולנו מצווים לייחד את שם השם בכל יום פעמיים. אך ייחוד זה נעשה בדיבור ועל כן הוא ראוי לכל אדם. לעומת זאת, ייחודי סגולה היודעים ומכוונים כהוגן ייחודים עליונים, הרי שהם שותקים, או מנגנים מנגינה ללא מילים. הטעמים יותר גבוהים מהאותיות. הייחוד הוא היציאה ממגבלות הזמן והמרחב והוא מאפשר לפגוש את האורות העליונים. רבי יצחק יהודה יחיאל ספרין (תקס"ו-תרל"ד), האדמו"ר השני מקורמנא שבגליציה, מתאר: "שנת תר"ה טי"ת אדר שני, נטלתי את ידי וברכתי [איזה] שבח ולא יכולתי לקום עדיין מחולשת כוחי ועשיתי וייחודתי ייחוד והתקשרתי בנפש מרן האלוקי האר"י ומהדבקות נפלה עלי תרדמה וראיתי כמה נפשות" (מגילת סתרים, עמ' טו). ייחוד ייחודים ידון כאמור בסדר השישי.

שתופעה זו נובעת מטבעו הביולוגי ההישרדותי, או אולי בשל זיכרונותיו מינקותו, אז היה שליו ושקט ובוטח באביו ואימו. בין כך ובין כך, מצב בו האדם מרגיש מטייל ממקום למקום, מבלי שהוא יכול להסביר בצורה חדה וברורה את תובנותיו, איננו מצב מועדף אצל מרבית בני האדם.

דא עקא, כי כדי להיכנס בסוד ה', יש צורך ביציאה מהקיבעון המחשבתי בו מורגל האדם מעולם החומר. יציאה זו איננה יכולה להילמד בצורה סטטית, אלא בתנועה מתמדת בין הדומה והשונה שבהפכים. ההפכים הם צדדים שונים של דבר אחד מאוחד. טיול ביניהם חושף את האחדות. קבעון כמו זה שמקובל בעולם המערבי מונע את המפגש עם ההבנה המכילה, המאחדת, המרוממת, העולה על כל תיאור מילולי.

המשפט "מוליך ומביא מעלה ומוריד" מוזכר במשנה ובגמרא: "ומאיין היו משיאין משואות? מהר המשקה לסרטיבא, ומסרטיבא לגרופינא, ומגרופינא לחורן, ומחורן לבית בלתינ; ומבית בלתינ לא זזו משם, אלא מוליך ומביא ומעלה ומוריד, עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת האש" (משנה, ראש השנה, ב, ד).

ובעניין אחר מביאה הגמרא במסכת סוכה, את המשנה במסכת מנחות, אודות התנופה של שתי הלחם וכבשי העצרת, כמקור לנענועי הלולב בסוכות: "תנן התם: שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה? מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשין, ומניח ידו תחתיהן ומניף, ומוליך ומביא, מעלה ומוריד. אמר רבי יוחנן: מוליך ומביא - למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד - למי שהשמים והארץ שלו. במערבא מתנו הכי, אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מוליך ומביא - כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד - כדי לעצור טללים רעים". (סוכה לו, ב).

לכאורה אין קשר בין המשנה בראש השנה וזו במנחות. האחת עוסקת בתיאור השאת המשואות בראש חודש כדי לבשר לבני הגולה כי נתקדש החודש, אז היה על משיא המשואות להוליך ולהביא, להעלות ולהוריד, כדי שיראו אותו אחיו שבמקום הבא. לעומת זאת הנפת כבשי העצרת ושתי הלחם היו עבודה שבמקדש. ברובד הפנימי יותר ברור שיש קשר הדוק בין השניים. הקשר מובא בהסבר הגמרא בסוכה למשנה במנחות. מדוע צריך לנענע או להניף את שתי הלחם וכבשי העצרת? כדי לומר כי ארבע הרוחות וכן מעלה ומטה, שייכים לבורא עולם והאדם שבמקדש מכיר בכך ובארעיותו בעולם שאיננו שלו. בארץ ישראל הוסיפו סיבה מיסטית.

"רוח האומה יתגלה בגדוליה"

הרב שמואל כ"ץ

רב בתי ספר בירושלים וחוקר תולדות הרבנות הראשית

לאורו נלך

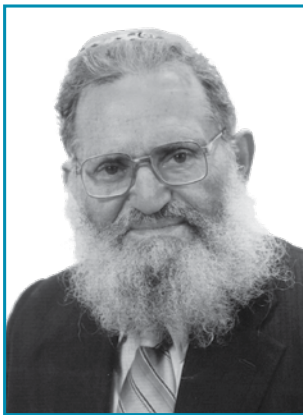
הרב משה צבי נריה זצ"ל (תרע"ג-תשנ"ו)

לקראת יום פטירתו - יט' בכסלו

תולדות חייו:

נולד בכ"א בשבט תרע"ג בלודז' שבפולין, לאביו הרב פתחיה מנקין ולאמו, הרבנית רחל. עבר עם משפחתו למספר עיירות ברוסיה הלבנה בהן אביו שמש ברבנות. למד ביחד עם ר' עזר' עד שהשלטון הקומוניסטי של סטאלין אסר לקיים אורח חיים דתי וסגר את היחדרים. מאז למד בבית עם אביו חומש עם רש"י, נ"ך, משניות וגמרא. בניסן תרפ"ו, לאחר בר-המצווה, נסע למינסק הבירה, שם למד ביישיבה לצעירים בתנאי מחתרת קשים, נחשב לאחד מהתלמידים המצטיינים. בחורף תרפ"ט עבר לשקלוב, שם למד אצל רב העיר, הרב מרדכי פיינשטיין. בכ' בתמוז תר"ץ זכה להגשים את חלום חייו, הוא הגיע לארץ ישראל. מיד החל ללמוד בישיבת מרכז הרב, בה למד חמש שנים. עד מהרה נהיה לאחד התלמידים המקורבים ביותר לראש הישיבה, הראי"ה קוק, את דרכו עיצב לאור תורתו. בקיץ תרצ"א, מתוך חרדה לעתידו של הנוער הדתי בארץ, שהתבייש בדתו ובקיום המצוות, הצטרף לתנועת הנוער בני עקיבא, כמדריך ומרכז הסניף היחיד שלה (בירושלים), מאז נהיה למתווה דרכה ומורה הדרך הרוחני שלה. מתרצ"ב היה חבר בהנהלה הארצית שלה. בקיץ הקים בשרון סניפים חדשים לתנועה, כאשר סיפר על כך לראי"ה קוק, אמר לו רבו: "אין לך דבר קדוש מזה!" חיבר שירים לתנועה ביניהם גם את ההמנון שלה. בערב ראש השנה תרצ"ו ייסד את בטאון התנועה, 'זרעים', אותו ערך במשך חמש שנים. היה חבר בתנועת הפועל המזרחי, נאם בוועידותיה ופרסם מאמרים בביטאונה, 'נתיבה'. בתרצ"ז ייצג אותה בקונגרס הציוני ה-כ' שהתכנס בשוויץ, היה החבר הצעיר ביותר.

בי' בחשוון ת"ש, למרות כל ההתנגדויות, הלבטים, חוסר במימון כספי ותנאים קשים ביותר, יחד עם 13 בחורים צעירים, הקים במושב כפר-הראי"ה את ישיבת בני עקיבא הראשונה. בכ"ה באב תש"ח היה שותף להקמת 'חבר הרבנים שעל יד הפועל המזרחי', ופעל במסגרתו. בחורף תשי"ב התגייס לצה"ל לחיל החינוך, כדי לסייע במעברות בהן שוכנו העולים החדשים. שלח את תלמידיו להתנדב במחנות

העולים. באלול תש"ך הקים את האולפנה הראשונה לבנות בכפר פינס. לאחר שהקים את מרכז ישיבות בני עקיבא (המרכז) נהפך לישות עצמאית בתשכ"ד, נהיה לראש ישיבות בני עקיבא. בכ"ב בסיון תשכ"ז היה בין מייסדי 'התנועה למען ארץ ישראל השלמה', שפעלה לשמירת שטחי ארץ ישראל שנכבשו ע"י צה"ל במלחמת ששת הימים. לקראת יום

ירושלים הראשון, כ"ח באייר תשכ"ח, פרסם אגרת לראשי ישיבות בני עקיבא, לר"מים ולתלמידים, בה הוא קרא להם לעלות ביום זה לירושלים לתפילת שחרית (זיתקין) המונית ליד הכותל המערבי, בכך קבע את האופי של החגיגות ביום זה לשנים רבות. בתש"ל-תשל"ד היה חבר כנסת מטעם המפד"ל. עם הקמת תנועת 'גוש אמונים' (רוב מנהיגיה היו תלמידיו), בט"ו בשבט תשל"ד, במטרה ליישב את מרחבי ארץ ישראל ששוחררו במלחמת ששת הימים, עמד לימינה והושיט לה תמיכה מוסרית. ביום העצמאות תשל"ח קיבל את פרס ישראל על "תרומה מיוחדת לקידומה ופיתוחה של החברה והמדינה". מתשל"ט החל לפרסם סדרת ספרים על חייו ומשנתו של רבו, הראי"ה קוק. בתשמ"ב ירד לגור בימית כדי להיאבק שם נגד הפינוי מסיני וחבל ימית. ביי"א בשבט תשמ"ג פרש מהמפד"ל בשל הישארותה בממשלה לאחר פינוי חבל ימית. היה בין מקימי תנועת מצ"ד (המחנה הציוני הדתי), היא התמודדה בבחירות לכנסת ה-11 ברשימת 'מורשה'. מתשנ"ג לאחר החתימה על הסכמי אוסלו, נלחם ביתר תוקף על שלמותה של ארץ-ישראל, היה בין מקימי 'איחוד הרבנים למען עם ישראל וארץ ישראל'. בקיץ תשנ"ה פקדה אותו מחלה קשה (ממנה לא קם), אך המשיך בפעילותו החינוכית ובהנהגתו הציבורית. ביי"ט בכסלו תשנ"ו, נפטר בגיל שמונים ושלוש ונקבר בכפר-הראי"ה.

המהפכה הראשונה

זקיפת הקומה של הנוער הדתי: תנועת הנוער 'בני עקיבא'

הרב נריה החל לרכז את הסניף היחיד של תנועת בני עקיבא (בירושלים), כאשר הוא מנה כמה עשרות חניכים בלבד. בדוגמא אישית, בהתלהבות, ידע וכושר הבעה נפלאים, שיחות מעמיקות, בפרקי לימוד ושירה בתפילה, בדרכי חינוך חדשות שתאמו את העידן המודרני, נטע בחניכיו - אמונה גדולה, גאווה בדרכם, אחריות למעשיהם, ותחושת שליחות כממשיכי שרשרת הדורות ושומרי הגחלת. הוא העצים אותם באמונה וביטחון שבכוחם לשנות, לתקן וליצור מציאות חדשה, שתחבר את החול אל הקודש ותאחד את כל הטוב והיפה מהציונות הלא דתית ומהעולם החרדי. במהרה הוא נהפך לדמות מפתח בתנועה ומורה הדרך הרוחני שלה. מתוך אמון בנוער הדתי, ביכולתו ובסגולות הטמונות בו, הוא הצליח בסבלנות רבה לזקוף את קומתו של הנוער הדתי, שהיה נבוך והרגיש רגשי נחיתות כלפי הנוער הלא דתי שיצא להגשמה בהתיישבות, ולעצור את הסחף של עזיבת הנוער הדתי לחינוך הלא דתי. רבבות חניכים בעלי גאווה דתית התחנכו לאור משנתו החינוכית. בניגוד למספר חברים בהנהגת התנועה, הוא סבר שישנה חלוציות נוספת מלבד ההגשמה בקיבוץ, לכן ראה צורך להקים תנועת חלוצים תורניים (חלות"רים), שיתרמו ויגשימו גם בעיר ובתחומים נוספים.

המהפכה השנייה

מהפיכת התורה: הקמת רשת ישיבות בני עקיבא

לאחר מאמצים רבים, ולמרות התנגדות חלק מראשי תנועת המזרחי, יחד עם 13 תלמידים צעירים ושלוש לירות בכיס [כ 12 דולר...], הקים הרב נריה, בסיוע ההנהלה הארצית של בני עקיבא, את ישיבת בני עקיבא הראשונה במושב כפר הרא"ה - 'אם הישיבות התיכוניות'.

לראשונה הוקמה בארץ ישיבה ארצישראלית שהתאימה לילידי הארץ, ה'צבריים' (הוא נהג לומר: "אנו שואפים לגדל צבר ללא קוצים!"). הוא הצליח ליצור בישיבה הווי מיוחד שמיזג מספר יסודות - דרך הלימוד הליטאי, סדר היום והרצינות הפנימית של ישיבות המוסר, חמימות חסידית וערנות חלוצית. החינוך, ששילב ישן עם חדש, היה על פי תורת רבו, הראי"ה קוק - אחריות לאומית לכלל ישראל, ופנים כלפי העם כולו. בכל מקום ובכל תחום להתנדב ולתרום לפרט ולכלל, מתוך אהבת תורה, קידוש השם ושאיפה להיות תלמיד חכם בעל מידות טובות. בסבלנות רבה הוא הצליח לשלב חינוך ישיבתי עם רוח החלוצים בוני הארץ, תוך התמודדות עם רוחות העת החדשה...

לאחר שהקים את 'מרכז ישיבות בני עקיבא' נהיה לראש ישיבות בני עקיבא. במשך השנים, על פי חזונו, 'המרכז' פרס רשת של עשרות ישיבות תיכוניות וישיבות הסדר

בכל רחבי הארץ, ולהם גם מספר שלוחות בחוץ לארץ. במערכות אלו התחנכו עשרות אלפי תלמידים לשלמות - לראות את מדינת ישראל כראשית צמיחת הגאולה השלימה, בה עם ישראל כולו יחיה חיי תורה בארץ ישראל השלימה. מהישיבות הנזכרות לעיל יצאו בוגרים רבים שהנחילו את תורת רבו, הראי"ה קוק, לציבור הדתי-לאומי, חיזקו את סניפי בני עקיבא, והקימו ישיבות וישובים רבים בכל רחבי הארץ. מהן צמחו המנהיגים הרוחניים של הדור הבא בציבור זה - דיינים, רבנים, ראשי כוללים, ראשי ישיבות ואולפנות, ראשי מכללות מדרשות ומכינות, ר"מים, מנהלים ומורים רבים. אנשי חינוך אלו שינו וחיזקו את מערכת החינוך הדתי, עד שבמרוצת השנים היא שינתה את פניה של מדינת ישראל.

המהפכה השלישית

חינוך הבת הדתית: הקמת אולפנות

הרב נריה היה שותף פעיל ביוזמה להקמת האולפנה הראשונה לבנות בכפר פינס (בראשה עמד אלי ששר). התכנית החינוכית באולפנה דמתה לזו שהנהיג בישיבות בני עקיבא. זו הייתה מהפכה של ממש בחינוכה של הבת הדתית בארץ. חזונו היה - לחנך ולהכין כראוי את הבת הדתית לקראת תפקידה כעקרת בית, עיקרו של בית, כך שהיא תוכל לבנות כהלכה בית יהודי, ותאציל עליו מרוחה, מדעותיה ומידותיה, מצניעותה ומאצילותה. במשך השנים הוקמו עשרות אולפנות (המאגדות במרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא), מכללות ומדרשות לבנות בכל רחבי הארץ.

המהפכה הרביעית

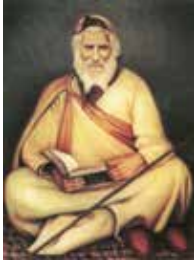
הארת דמותו של הראי"ה קוק והפצת משנתו

הרב נריה התברך בכישרון מיוחד של כתיבה ונאום. במשך עשרות שנים כתב מאות מאמרים בבקיאות רבה בכל תחומי הספרות התורנית לדורותיה. הם כללו חידושי תורה, פרקי עיון תורניים והגות חינוכית, בירור הלכות דת ומדינה והסברה רעיונית של מחשבת הציונות הדתית. גולת הכותרת של פעילותו הספרותית הייתה - פרסום סדרת ספרים על חייו ומשנתו של רבו, הראי"ה קוק (חיי-הראי"ה, בשדה הראי"ה, ליקוטי-הראי"ה, מועדי-הראי"ה, טל-הראי"ה).

כתלמידו הקרוב והמובהק, פרסם בר"ח אלול תרצ"ו, במלאת שנה לפטירת רבו, חוברת בשם: 'משנת הרב', היה זה לקט ראשון של קטעים נבחרים מספריו. באלול תרצ"ח, במלאת 3 שנים לפטירתו, פרסם את החוברת: 'הרב', עליה עמל זמן רב. הייתה זו הביוגרפיה המדויקת הראשונה שנכתבה על הרב קוק. רק כעבור עשרות שנים, לאחר עבודה רבה של כינוס, עריכה וכתובת מאמרים בעיתונות, החל בתשל"ט לפרסם סדרת ספרים על תולדות חייו, פועלו ומשנתו של הרב קוק. בסגנון חדש ומיוחד, בו שילב סיפורים עם דברי הלכה והגות ממשנתו הגדולה, הצליח להפיץ את תורתו ולקרב את הציבור הרחב לדמותו המאירה.

(תקציר מתוך מאמר מקיף אודות הרב והרבנית נריה זצ"ל).

לשולחן שבת - פרשת וישלח

מתורתו של האביר יעקב -
רבנו יעקב אבוחצירא זיע"א

בעל לשון הרע - כופר בעיקר

במה' שהיא עבודה זרה, דהינו ישיבתו כי אם באהלי במה, הם בני אדם שעושים מעשיו, ו'לשון מדברת גדולות' כבר כתבנו שהוא כופר בעקר, לפיכך יקראו 'אהלי במה' שהוא עבודה זרה:

(פיתוחי חותם פרשת וישלח)

ואלה בני ענה דשן, ואהליבמה בת ענה (בראשית לו כה) בא לרמז, דבעל לשון הרע, הפעלות הרעות היוצאות ממנו הרי כתבנו אותם, ונוסף עליהם שהוא מענג עצמו בדברים הרעים, והם תאנה לו ושעשוע תחת שהיה לו להשתעשע בדברי תורה ותפלה. זאת ועוד, עקר ישיבתו כי אם כת לצים ודוברי נבלה כמותו, וזהו ואהליבמה, קרי בה 'אהלי

הנזקים שגורמים התאוות לאדם

איזה חטא מיד מתחרטים ומתנחמים ודואגים על מה שארע להם, והמתלבשים בזהמא דסטרא אחרא עושים רע ומתאונים להוסיף לעשות רע, ואדרבה, יש להם נחת רוח בזה. וזהו ומנחת, לשון נחת רוח, יש להם נחת רוח במעשיהם. ואלה מעשיהם, ועיבל אותיות [עולבי], עולבים אחרים בחרפה וגדופים, שפו מלשון גאונה, כמו 'הר נשפה' (ישעיה יג ב), ואונם מלשון אונאה, שעושים אונאה לבני אדם בממון:

(פיתוחי חותם פרשת וישלח)

ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם (בראשית לו כג) הנה כתבנו ששובל אותיות 'לבוש', וכתבנו גם כן שפיון שמתאנה האדם להתעסק בתאוות יצר הרע ולטלם בידו, ממילא עברה גוררת עברה חמורה ממנה. והחמורה שיוצאת מזה היא זו, שפיון שמתלבש בתאוות היצר, לא די שמתבטל מהמצוות, אלא גם כן עובר עברות. וזהו שאמר ואלה בני שובל, דהינו, הפעלות הרעות הנעשות על ידי ה'לבוש', עלון אותיות 'עולן', שיהיה עושה עול במשאו ובמתנו. ומנחת לשון נחת רוח, והכונה היא דדרך בני ישראל, כשחוטאים

עבירה גוררת עבירה

בנקוד צירי, דהינו מבקשים איה הם דברים רעים ולשון הרע כדי להתעסק בהם ולהגות בהם נגד בני אדם, וזהו וענה, מלשון עניה ואמירה, תמיד מוכן כי אם לענות סרה:

אינו מתבונן שחיי ממת ה' ואינו מבחין בין טוב לרע

ומי שתמיד מרגל כי אם לדבר רע בשפתיו, אין למעלה ממנו ברעה, כי חשכו עיניו ונטמטם לבו, וירא און ולא יתבונן על מה זה בא לזה העולם ולמה נתן לו הקדוש ברוך הוא ימים. בודאי חושב בדעתו חס ושלום כי אין הימים מאת ה', דאלו היה חושב דהימים מאת ה', כמו שנאמר (שם קלט טז) 'ימים יצרו', היה שומר עצמו שלא יפגם בהם, אבל זה חושב כאלו מצאם ומה שירצה יעשה בהם. וזהו שאמר הוא ענה, הרשע שתמיד עונה סרה, מי גרם לו זה, חשב בדעתו אשר מצא

ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו (בראשית לו כד).

הנה כתבנו, דצבעון רומז אחר שנתלבש בתאוות יצר הרע עברה גוררת עברה ונטמטע ונטמע גם גופו. והפעלות הרעות היוצאות מזה הוא שנחשב חס ושלום כמי שאין לו אלוה, ועוסק תמיד כי אם בדברים בטלים ובלשון הרע ובדברי נבלה. ואין עון חמור יותר מזה, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ערכין טו): שקול לשון הרע כעבודה זרה וכשפיכות דמים וגלוי עריות, כמו שנאמר (תהלים יב ד) 'לשון מדברת גדולות'. וכופר בעקר, כמו שנאמר (שם פסוק ה) 'שפתיו נתנו מי אדון לבו' (ערכין שם). וזהו שאמר בני צבעון, דהינו המעשים הרעים אחר שנצטבע, הם ואיה, קרי בה 'איה'

את הימם במדבר, קרי בה 'הימים', דהינו, חשב זה בעל לשון הרע שהימים שהוא חי מצאם במדבר בלי שומר, בלי אדון עליהם חס ושלום, לפיכך עושה בהם כרצונו. ומי גרם לו זה, הפעלות הראשונות, שהיתה עברה גורת עברה עד שנצטבע ונעשה כחמורים ממש שאין להם שום הבחנה כלל בין טוב לרע, וזהו ברעתו את החמורים לצבעון אביו, ואת

קרי בה 'עם', ודהינו 'ברעותו עם החמורים', שעשה עצמו עם החמורים, כמותם ממש, וכל זה בשביל צבעון אביו, היא התולדה של הצביעה שנטמעה בהמה, היא שגרמה לו שמדבר תמיד סרה:

(פיתוחי חותם פרשת וישלח)

עצותיו הרעות של היצר הרע

אלה בני שער החרי ישבי הארץ לוטן ושוכל וצבעון וענה. ודשון ואצר ודישון וגו' (בראשית לו כ-כא).

אפשר לפרש אלה הפסוקים בדרך רמז על יצר הרע ומוצאותיו הרעים, שבתחלה בא לאדם לפתותו פי אם בדבר קל, וחוזר ומפתהו בחמור ממנו, עד שיטמיעהו שלא יוכל לצאת. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ב) שעברה גורת עברה, דהינו עברה קלה גורת חמורה ממנה. וכמו שעשה בתחלת פתויו עם חנה בעץ הדעת, כשאמרה לו צנה לנו הקדוש ברוך הוא גם על הנגיפה, מיד דחפה עליו ואמר לה, הרי נגעת בו ולא באה לך מיתה, אם כן גם האכילה אכל ולא תמות, עד שגרמה מיתה לה ולכל העולם (ב"ר יט ג). וכך הוא עושה תמיד עם בני אדם, בתחלה מסית אדם בדבר קל ומושכו לחמור ממנו עד שמטמיעו:

לכן צריך להתרחק מכל תאוות העולם

ודרך משל, כמו יש מלבוש אחד שהלובשו גורם לו להיות רודף אחר מעשים רעים ולהיות רמאי ודרכיו מקלקלים בכל ענין, והלבוש הוא תאוה לעינים ונחמד ללב, ומתאויים בני אדם אף לפחות לטלו בידם לראותו. והנה איש הזהיר והירא, שומר עצמו ונזהר שלא לגע בו כלל, כדי שלא יבוא ללבושו ולעשות בו מעשים הרעים, אבל איש פתי ושוטה כשרואה אותו המלבוש וחומדו, ובא איש פתי כמותו ואומר לו אם רצית לטל כלי זה בידך ולראותו מה בכך, כי אין הזק כי אם בלבישתו, אבל בנטילתו אין הזק, וכששומע לו ונוטלו מפתהו עד שלובשו, עד שישתקע בו ולא יוכל להסירו. כן דרך היצר הרע עם בני אדם, בתחלה מפתה אותם לעסק בהבלי העולם, וכשתכנס בהם תאוות העולם מפתה אותם עוד להתבטל ממצות ומהתפלה כדי להשיג תאוותם בהבלי עולם, ומזה גורם להם עוד לעשות עול במשא ומתן ולרמות בני אדם ולהונותם, ועוד גורם להם לעשות כל תאוות אפלו בדבר האסור, וממילא נשתקעו ביד יצר הרע ונעשה מלך עליהם הוא וכל כחותיו, עד שהם בעצמם עושים מעשי שטן, ומושכים אחרים ומפתים אותם לעשות כמעשיהם:

השומעים לעצת יצר הרע נקראים בני

וזהו רמז הפסוקים. אלה בני שער, הם בני אדם הרודפים

אחר עצת יצר הרע ונקראים בניו, ושער הוא יצר הרע, לפי שעשו נקרא 'איש שער' (לעיל כז יא), והוא מצד יצר הרע. אי נמי, שער מלשון 'לשעיר' (ויקרא יז ז) שהם השדים, לפי שיצר הרע מבהיל בני אדם כמו השדים שמבהילים בני אדם. ובא לרמז כאן אלה סבות בני אדם עד שנעשו בני יצר הרע, ויצר הרע הוא המביא חרון אף לעולם, וזהו החרי, מלשון חרי אף. ואלה בני יצר הרע נקראים ישבי הארץ, לפי שמתעסקים וטורחים כי אם לישיבת זה העולם להשיג תאוותם בה, לפיכך נקראים ישבי הארץ:

בתחילה נהנים מהעולם הזה ובסוף מענים בני אדם

ובא לפרש במה נעשו אלה בני אדם בניו של יצר הרע. ראשון הוא לוטן, אותיות 'נוטל', זה התחלת בני אדם בפתוי יצר הרע, בתחלה נוטלים הבלי העולם ומתעסקים בהם. וכיון שמתעסקים בהם, אחרי זה עושים אותם מלבוש ולובשים אותם, וזהו ושוכל, אותיות 'ולבוש', מתלבש בהבלי העולם. אחר כך עברה גורת עברה אחרת חמורה, ולא די לו שעושה מלבוש במעשה יצר הרע, אלא גם הגוף מצטבע במעשה יצר הרע, וזהו וצבעון, דהינו שנצבע גם גופו. ולא די לו, אלא אחר זה מוציא פעולותיו הרעים לחוץ ומראה אותם בפעל, וזהו וענה, דהינו דברים המענים בני אדם ומעשים המענים בני אדם, בלשון הרע ורמאות ואון ועול ואונאה:

יצר הרע ותאוותיו מולכים בו ושולטים עליו

[ודשון ואצר ודישון אלה אלופי החרי בני שער בארץ אדם]. אחר זה מענג עצמו בתאוות העולם, וזהו ודשון. וזה גרם לו עד שדוחק עצמו למצא תאוותו, וזהו ואצר, ובזה משיג כל התאוות, וזהו ודישון. וכל אלה כחות יצר הרע, ונעשים כלם מלכים עליו, וזהו שאמר אלה אלופי החרי, כלומר, אלה מלכים שיצאו מיצר הרע שהוא החרי, חרון אף, בני שער, הוא יצר הרע. בארץ אדם, הוא מקום התקוף של יצר הרע, וכל אדם ששולט בו יצר הרע בפחות הנזכרים, האדם והמקום שהוא יושב בו נקרא ארץ אדם, שהוא יצר הרע. וזה רמזה התורה דרך כלל תחלה, אחר כך רמזה בפרט כל מה שיוצא מכל כח וכח הנזכרים, וזה יצא ראשונה:

(פיתוחי חותם פרשת וישלח)

(נלקט ונערך ע"י ישיבת "אביר-יעקב", מכון "אור-לישרים" נהריה)

לשולחן שבת - פרשת וישלח

גליון שבועי במשנת
מרן האור החיים הק' זיע"א

בימות המשיח יתארכו הימים - יום לשנה יחשב

בישראל ולא היה אז לאדום שום מלך.

כמו כן יהיה אחרי הגלות הארוכה שאנו נמצאים בה (ושהוא גלות אדום), ואין בו מלך בישראל, הרי כשיגאל השי"ת את ישראל וימלוך מלך בישראל יתארך מלכותם כנגד כל אותם השנים שמלך אדום בימי הגלות.

אבל הרי קשה להבין - מוסיף האור החיים הק' - דהרי ששת אלפים העולם עומד (עי' עובדה זרה ט). ועד סוף שית אלפינו שנין לא נשאר לנו אלא חלק קטן כנגד מה שהם מלכו? אלא ודאי מוכרחים לומר שיאריך ה' ימי טובה, וכל יום יתארך לזמן ארוך עד מאוד ע"כ תוכן דברי קדשו.

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוּם לִפְנֵי מֶלֶךְ מִלְּךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (לו, לא).

וּכְתַב רַש"י דְּשִׁמוּנָה הֵיוּ מַלְכֵי אֲדוּם שֶׁמְלָכוּ לִפְנֵי שֶׁמֶלֶךְ מִלְּךְ בִּישְׂרָאֵל, כִּנְגֻדֵן הָעֲמִיד יַעֲקֹב וּבִיטֵל מַלְכוּת עֶשׂוּ בִּימֵיהֶם, וְאֵלּוּ הֵן שְׂאוּל, וְאִישׁ בּוּשֵׁת, דוּד, וְשִׁלְמָה וְכו', וּבִימֵי שְׂאוּל כְּתִיב (מ"א כב מח) וּמֶלֶךְ אֵין בְּאֲדוּם נֹצֵב מֶלֶךְ.

כַּתֵּב רַבִּינוּ הָאֹר חַיִּים הַק': עַל כֵּן מִנֵּה הַכְּתוּב שִׁמוּנָה מַלְכֵי אֲדוּם, לִקְחַת סִימָן לְגֵאוּלָּה הָעֲתִידָה בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ שֶׁאֵז יִתְאַרְכוּ הַיָּמִים, וְהָרְאִיָּה עַל זֶה כִּי כֹאן מִנֵּה מַלְכֵי אֲדוּם שֶׁקִּדְמוּ לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, וְלַעֲזוּמַת זֶה מְלָכוּ שִׁמוּנָה מַלְכִים

יום אחד יתארך למשך חמישים שנה!

מחמת אימת המלך, וכל מי שהוא יותר רחוק מהמלך יכול לרוץ יותר מהר, כמו כן הוא הענין אצל הגלגלים.

והנה לעתיד לבוא כתיב (ישעי' ס, יט) "והיה לך ה' לאור עולם", עוד כתיב (שם כד, כג) "וחפרה בלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאו-ת", ממילא יהיה הגלגל היומי קרוב להשכינה כמו היום דוגמת גלגל היובל, ויתירא הגלגל היומי לרוץ מהרה וילך לאט, וממילא יתארכו הימים, ויתארכו ימות המשיח במהרה בימינו עכ"ד.

היוצא מדבריו שבימות המשיח יתארך יום אחד לזמן של חמישים שנה!!!

ויש לציין לדברי המגלה עמוקות [הובא בספה"ק אמרי נועם - פר' ויחי] שהפליא להקשות במה שמבקשים (תהלים ז, טו) 'שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה', היינו, שיהא לנו ימים טובים בשמחה עכ"פ כמו משך ימי הרעה שעברו עלינו, והלא עברו עלינו הרבה ימי רעה, וכמעט כלו שית אלפי שני, והאיך אפשר אשר הימים הטובים יהיו כמו משך זמן הרעה, הלא אין לנו רק מעט שנים עד כלות שית אלפי שנין. ומתרחץ אשר בעת הגאולה יתארך גלגל היומי, ויהא משך יום אחד כמו שנה תמימה.

והאדמו"ר הזקן מסאדיגורא [בן הרה"ק מרוזין] זצ"ל הוסיף בזה נופך: כדי לקרב הדבר אל השכל יבואר הענין עפ"י משל, למה הדבר דומה, למורה שעות (=שעון) שאנו רואים בו שהגלגל המורה על השעה שהיא הגלגל הפנימי הולכת לאט, עד כדי כך שהאדם אינו רואה איך שהוא הולך. והגלגל המורה על הדקות (-מינוטין) הולכת קצת יותר מהר. והגלגל המורה על השניות (-סקונדעס) הולכת יותר מהר, התופעה הזאת מלמדת אותנו שכל גלגל שמתרחקת מהנקודה העיקרית הולכת יותר מהר.

בדומה לזה אנו מוצאים גם במערכת הגלגלים המקיפים את העולם, יש גלגל שנקרא 'גלגל יומי' שסובב מידי יום ביזמו את כדור הארץ, יש גם 'גלגל השבועי', גלגל החודשי וגלגל השנה, שמיטה ויובל, וגלגל היובל אינו סובב את העולם כי אם פעם אחת בחמישים שנה.

וטעם הדבר כי גלגל ההולך יותר לאט הוא למעלה במדרגה בעולמות העליונים והוא קרוב יותר אל השכינה, לכן התנועעותו והליכותו הוא איטי יותר, ועל דרך דוגמה שאנו רואים במלך בשר ודם שכל מי שעומד אצלו וקרוב למלך ירא ממנו לרוץ מפניו ואינו הולך אלא במתינות גדולה

הכנה לדורות הבאים

שלא היה לו לעשות כן, י"ל שיעקב אבינו ראה שיבואו זמנים קשים ואז יהיה צורך להחניף לרשעים ולעשות כל זאת.

וזהו שאמר למלאכים "כה תאמרון לאדוני לעשו", שגם בזמן שעשו הוא אדוני, יהיו בני ישראל יכולים להיאחז ולהתחזק, ולכן כתיב אחר כך "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה" היינו שפעל יעקב אבינו שגם בשעה שעשו שולט ומכביד עולו לא תיפגם דרכו של יעקב אבינו, דרך האמת על ידי עשו. יעקב אבינו כבש הדרך לדורות המאוחרים, לפעמים יש צורך להשתדל על ידי דורון ועל ידי הכנעה עכ"ד.

ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב וגו' (לב, ה).

כתב באור החיים הק' שהחניף לעשו כדי שלא יכנס עמו במלחמה. וקשה הרי יעקב אבינו היתה מידתו מדת האמת, ודיבורי המלאכים בודאי הם אמת ואיך יתכן שיאמרו לעשו "כה אמר עבדך יעקב".

ומבאר הרה"ק ה"פני מנחם": וי"ל שיעקב אבינו היה במדריגה גדולה מאוד ולעצמו לא היה לו לירא כלל מעשו ולהיכנע לפניו, אלא שהכין דרך לכל הדורות, והגם שאיתא במדרש

שבר על שבר

כמה פעמים, ורבי עמנואל חי ריקי הוא השליח] ועו[ו]ד עשר היתירים רמז ליוד הרוגי מלוכה, כי כיום בא שמועת הרב מוה"ר עמנואל חי ריקי זלה"ה, איך נהרג על קה"ש [קידוש השם] ביום ר"ח אדר ש[נת] תק"ג כשהלך שליח בעיר מודונא ונמצא הרוג... ביום א'... וגם א"ל בחלומי כי למחר הוא כפור, הוא יום קבורה של הרב הנז"ל [רבינו], תנצב"ה. וכל שאר החלום איני זוכר, ולמחר נעשה הספד גדול מאד למוה"ר חיים הנז"ל...".

[נדפס ע"י המו"ל של ה"ראשון לציון", ר' מרדכי חיים גליקזאהן ז"ל, בסוף חידושי רבינו למסכת ביצה, מתוך כת"י הספר "דגלי אהבה" למוה"ר מיוחס זי"ע].

באותו השבוע [שנסתלק רבינו האור החיים הק'], הגיעו לירושלים האגרות שהתעכבו בדרכן כמה חדשים, ובהן הידיעה המזעזעת על רציחתו של הגה"ק המקובל רבי עמנואל חי ריקי זי"ע הי"ד. בחלום הלילה נגלה רז לאחד מגדולי העיר, הגה"ק רבי אבהם מיוחס זי"ע, כי הסתלקויותיהם של שני גדולי עולם אלו באותה השנה, קשורות זו לזו וסוד יש בדבר.

"בליל א' לפר' פנחס [לכאורה הכוונה ליום א' שאחרי פר' פנחס] ש' תק"ג שהיה פטירת מוה"ר חיים נ' עטר, חלמתי כמה פעמים בענין זה. כי חשבון משיח חשבון שליח [לכאורה כוונתו שרבינו הוא המשיח, כנזכר בספרנו

התפילין הקדושות

מיד עם שובו לביתו, משהתעטר לראשונה בתפילין הקדושות, חש בהתעוררות עילאית. הוא התפלל באותו יום בדביקות עצומה כפי שלא התפלל מימיו. מאותו היום והלאה נעשתה תפילתו למשהו שונה לחלוטין מאשר הורגל עד אז. מובן מאליו כי הדבר נתן בו את אותותיו גם למשך היום כולו.

והנה אירע פעם, כי בעוד התפילין הקדושות של רבינו עטורים לראשו הגיע אחד מפקידי בית מסחרו כדי להתייעץ עמו בעניין מסחרי דחוף. הוא שכח לרגע כי מעוטר הוא בתפילין עליהם הוזהר כל כך, ושוחח עם הפקיד בעניינו. משעמד להתחיל בתפילה, חש האיש כי כל אותה התעוררות עילאית ואותו רגש קודש שהיה אוהז בו תדיר משעמד להתפלל מעת הניחו את התפילין הללו, נגוז ונעלם כלא היה. הוא מיהר להסיר את התפילין מראשו ומזרועו ומאחר יותר שלח אותם לבדיקה אצל סופר סת"ם. מה נדהם לשמוע כי כל הפרשיות שבתפילין היו ריקות מבלי רישומה של אות אחת. פרחו להן האותיות באויר, משלא נזהר במה שהוזהר, ופגע בקדושתן העילאית של התפילין הללו.

מסופר כי בסמוך לפטירתו של רבינו, נכנסה אליו רעייתו ומיררה בבכי ובתוך הדברים ביכתה את מר גורלה כאשר תישאר אלמנה באין לה משען ומשענה. מיהר רבינו להרגיעה, מסר לה את התפילין שלו שבהם ישב מעוטר כל הימים ואמר לה: "מהתפילין האלו תתפרנסו אחרי פטירתי, שכן יבוא הנה איש עשיר מקושטא שבטורקיה ויתן לך תמורת התפילין שלוש מאות אדומים זהב!".

ורבינו הוסיף ואמר לה: "אך זאת תתני עמו בתנאי מוחלט עובר למכירת התפילין, כי ישמור היטב על קדושתם ולא ישיח בהן שיחת חולין".

ואכן כאשר דיבר רבינו כן היה. תקופה קצרה אחרי פטירתו הגיע ירושלימה יהודי עשיר מקושטא ובקש מהרבנית לרכוש את התפילין עבורם הציע שלוש מאות אדומים זהב.

הרבנית לא הופתעה. רגילה היתה בביתה לראות כי דבר מדברי בעלה הקדוש לא שב ריקם מעולם, והיא הסכימה כמובן למוכרם. ברם, הזהירה את העשיר הטורקי הזהר היטב, כי ישמור מכל משמר על קדושת התפילין ולא ישיח בהם ולו שיחת חולין קלה. שמע האיש את דבריה, סבר וקיבל.

אורו לילדים

אביטל לוי

שלום לכם חברים,

"כִּשְׁהַנְשֵׁמָה מְאִירָה גַם שָׁמַיִם עוֹטֵי עֶרְפֶּל מִפִּיקִים אור נְעִים". הַמְשֻׁפֵּט הַזֶּה הוּא הַמְשֻׁפֵּט שֶׁל הָרַב קוֹק לְחֹדֶשׁ חֲשׁוֹן, בְּסֵפֶר 'מְגִד יְרֵחִים'. מִמֶּנּוּ אֲנִי חוֹנְנוּ לומדים עֵצָה חֲשׁוּבָה לְחַיִּים - גַּם אִם קוֹרִים לָנוּ דְבָרִים לֹא נְעִימִים, שְׂנוֹתָנִים לָנוּ הַרְגָּשָׁה אֶפְרוּרִית. מִמֶּשׁ כְּמוֹ שָׁמַיִם אֶפְרִים, וְגַם אִם דְּבָרִים לֹא מִסְתַּדְרִים כְּמוֹ שֶׁהֵינּוּ רוֹצִים - הַכֹּל תְּלוּי בָּנוּ וּבְאֵיךְ שְׂנַחֲלִיט לְהִסְתַּכֵּל עַל הַדְּבָרִים. אוֹלֵי נִמְצָא פְתָרוֹן שֶׁיְהִי בְּסוֹף טוֹב יוֹתֵר מִמָּה שֶׁתְּכַנְנוּ לַעֲשׂוֹת מִלְּכַתְחֻלָּה? אוֹלֵי פְתָאוּם יִקְרָה מִשֶּׁהוּ לֹא צָפִי שֶׁיִּשְׁנֶה אֶת כָּל הַמְצָב? כִּי אוֹ כִּי, גַּם אִם לֹא הִצְלַחְנוּ בְּמִבְחָן, גַּם אִם חָבַר פָּגַע בָּנוּ, גַּם אִם מָה שֶׁהֵכְנוּ - נִהְרַס. עַדִּין יֵשׁ לָנוּ אֶת הַבְּחִירָה הָאִם לְהִיּוֹת עֲצוּבִים אוֹ לְנִסּוֹת לְהִסְתַּכֵּל עַל הַמְצִיאוֹת בְּעֵין טוֹבָה. אִם הַנְּשֵׁמָה שֶׁלָּנוּ מְאִירָה - גַּם כְּשֶׁנִּרְאָה שֶׁהַמְצָב לֹא מִשֶּׁהוּ... פְתָאוּם הַכֹּל מְאִיר וְנְעִים הַרְבֵּה יוֹתֵר.

שְׂנוֹכָה לְלֶכֶת לְאוּרוּ.

עֲפָפֶס, אוֹרֵי אוּרוּ.

שיחה בשנים

אורי: לפעמים אני רוצה להיות כבר מבגר. אני מרגיש שאנשים מבגרים עושים דברים הרבה יותר משמעותיים וחשובים מאתנו, הילדים...

מורי: אני מבינה למה אתה מתכוון... אבל אתה יודע, עם זה שאנשים מבגרים עושים דברים משמעותיים בעולם, הרב קוק אומר שדוקא אצל הילדים יש משהו מיוחד, שאין אצל המבגרים. אפשר לראות את זה בעקר אצל ילדים קטנים שהכל אצלם תמים וטהור.

כמו שאומר הרב קוק: "הילדות הטהורה סופגת היא בקרבה את הטהרה העולמית".

(שמונה קבצים, ו', רפ"ד).

מה הקשר?

פיצד קשור כל אחד מהאיורים הבאים לפרשת השבוע?

את הפתרונות לחידות שלחו אלינו לכתבת המייל של המדור: leoroletzeirim@gmail.com

אורי ומורי במסע אל העבר

בית המדרש החל להתרוקן לעת ערב. אורי ומורי ראו את יושבי בית המדרש יוצאים בזה אחר זה. מברכים לשלום איש את רעהו. הם פנראה ממהרים לבתיהם.

"מענין מי אחראי כאן על בית המדרש?" אמרה מורי לאורי. הם המשיכו להסתכל מבעד לחלון. מקפידים שאף אחד לא יראה אותם ושהעץ הגדול הנמצא מאחוריהם - אכן מכסה אותם כראוי.

"אני חושב שאף אחד לא נשאר כאן כדי לנעל את הדלת. שני הנערים האלו התנשבו על יד השלחן הצדדי, ופתחו ספר חדש מהארון. לא נראה שהם מתכננים לעזב בזמן הקרוב..." דוח אורי למורי לאחר הצצה נוספת בחלון הקטן שדרכה ממנו לעמד על קצות אצבעותיו...

את אחד הנערים הם כבר זהו. היה זה, כמוכן, לא אחר מאשר אברהם יצחק. הנער הצעיר. "הפנים שלו ממש מוארות" הוסיף אורי. "כשהוא לומד תורה זה נראה שאין דבר בעולם שיותר יקר לו מלמוד זה". מורי עמדה על קצות אצבעותיה, והסתכלה גם היא דרך החלון. אכן. הוא היה נראה מאשר. דברי התורה יקרים ומתוקים לו יותר מכל דבר אחר.

המשך יבוא...

נשמח לשמוע מכם: leoroletzeirim@gmail.com

שו"ת "באורות" ?!

ידיעה ובחירה ב'

יש שעונים על שאלת הידיעה והבחירה על ידי "משל הסרט וכדור הבדולח". נסביר: עיקר הקושי בשאלת הידיעה והבחירה נובע מההנחה שהידיעה של ד' **קודמת** לבחירה, ולכן אנו מוכרחים לבחור כידיעתו.

אך הנחה זו שגויה. מדוע? כי רק אצלנו אדם ידע את העתיד בתנאי **שקודם כל** הוא יודע על סיבה בהווה שתגרום למה שעתיד לקרות. כמו הידיעה שמי שאוהב במבה, כשיראה במבה, יאכל במבה... לכן אנשים מקשים: "אם ד' יודע שאנחנו נעשה עבירה, סימן שכבר עכשיו היינו מוכרחים לעשות אותה, אז למה הוא מעניש?".

אבל אם - באופן תיאורטי - אדם היה יודע את העתיד ע"י ראייה בכדור בדולח - ידיעה שכזו יודעת את העתיד **רק אחרי** שנעשתה הבחירה. כאן הבחירה היא זו שהובילה לידיעה ולא להיפך. אותו הדבר בסרט או סיפור, כזה שאדם יודע את סופו. אין סתירה בין ידיעת העלילה לבין 'חופש הבחירה' שבעלילה. ודאי שלידעת ד' שהיא כולה ידיעה ניסית, **אפשר לה** לדעת גם בדרך זו.

בצדו של הסבר זה יש להעיר שתי הערות.

א' - לפי הסבר זה, ד' הוא **פאסיבי**. הוא רק יודע לאחר שאנחנו מחליטים. מה גם, מהסבר זה יוצא שגורל העולם והגעתו לתיקון תלויים רק בנו. אך אין זה נכון. אדרבה, אחד מיסודות האמונה הוא 'השגחת ד' והתערבותו לקידום העולם.

ב' - אם אתם רוצים להעצים מישהו - תנו לו אחריות וחופש פעולה. זה בדיוק מה שד' עשה לנו, וזו החשיבות של הבחירה - להאמין ולפעול, וד' ברוב חכמתו ידע להסתדר גם עם בחירות שגויות:

"אחרי הארת התשובה, נמסרים למפרע כל המגוונות שבחיינו... לרשות הגבוהה, וכלם נערכים מהוץ ליסוד חפשו ובהירתו... אשר כל מעשינו פועלת" (אורות התשובה טז, *).

פינת השו"ת מחכה לשאלות שלכם! במייל או בקבוצת הווצאפ. עומר דוידוביץ. שאלות למדור השו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצת הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877

באור צעיר

בראי"ה ובהתבוננות פנימית

אביטל לוי

מיהו גיבור, בעצם?

כל ילד שומע את המילים: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". ילד גיבור הוא ילד שמתגבר ומתנהג יפה... השימוש במונח גיבור בא להחליף את המשוואה היושבת בראש, לא רק אצל ילדים, שגיבור = גיבור פיזית. או יותר נכון - חזק, שולט, קובע. לא נעים להודות, אבל - לפעמים השימוש במונח גיבור לאדם שכובש את יצרו, נשמע קצת כמו ביטוי מושאל... כאילו אנחנו משתמשים בו רק כדי להיות מחנכים טובים, אבל ילד בן ארבע שמתגבר ולא מעליב לא תמיד מרשים אותנו כל כך...

"גבורה מיוחדת היא גבורתם של ישראל, גבורה המצטיינת לא בכבושים שמכבשים את אחרים, מכניעים אותם או מאבדים אותם, אלא גבורה שבפקרה היא קשורה בכבוש שהאדם פובש את עצמו, גבורת הנשמה האלוקית".

(עולת ראייה א, עמ' עה)

הרב קוק מסביר שהגיבורים שלנו הם לא אנשים 'גיבורים' בגופם בהכרח, או במילים אחרות - חזקים פיזית. אלא - גיבורים בנפשם. בהתמודדויות איתן הם מתמודדים. המכבים, על אף היותם לוחמים גיבורים ונועזים, אינם נמדדים בעינינו בגבורתם הפיזית. אלא - בגבורתם הנפשית. האומץ לצאת למלחמה הוא זה שאנחנו רוצים לציין.

אם נעמיק במונח 'גיבור' ובהקשרים בהם הוא נאמר, נראה שגם בשפת היומיום איננו משתמשים בתואר גיבור כדי לתאר אדם חזק שמצטיין בהרמת משקולות, למשל. אלא - כדי לתאר עוז רוח. למען האמת, גם חייל מצטיין לא נמדד בכוחו הפיזי. אלא - במוכנותו להסתער על מטרת, להתמודד עם האויב וגם - במוכנותו להגן על אחרים.

נחזור למילותיו של הרב ולאותו ילד בגן.

"גבורה שבפקרה היא קשורה בכבוש שהאדם פובש את עצמו, גבורת הנשמה האלוקית". (שם)

אותו ילד צריך להתמודד עם רצון מסוים או עם ילדים אחרים שקוראים לו לעשות מעשה לא טוב. האם לא צריך גבורה כדי להתמודד מול המציאות הזו?! כל אחד מאיתנו נדרש להתמודד עם רצונות, הרגלים, סביבה ועוד ועוד התמודדויות שעומדות בפנינו. כאן אנחנו נדרשים להיות גיבורים. להתמודד, להתאמץ, לא לחדול ולא לוותר. להיות ממוקדי מטרה. ממש כמו מתתיהו ובניו.

לא תמיד זה זוהר כל כך. כמעט תמיד אף אחד לא יודע על המלחמות האלו וגם לא על הניצחונות או ההפסדים. המאמץ, הרצון לנצח את הקשיים (גם אם לא ניצחנו אותם כפי שהיינו רוצים!) זהו ניצחון הנשמה. הוא בונה אותנו. מקדם אותנו. והוא-הוא הגבורה האמיתית.

הערות, הארות ושאלות יתקבלו בברכה במערכת המדור:

leoroletzeirim@gmail.com

שאלות למדור השו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצת הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877

רוצים לקבל את המדור אליכם לווצאפ? רוצים לשלוח שאלות למדור השו"ת? קבוצת ווצאפ שקטה לקבלת העלון ושתי קבוצות פתוחות לדיונים. סרקו ובחרו את הקבוצה הרצויה... מחכים לכם!

באים רואים קונים

יריד המכירות של פרי נדל"ן

שלושה ימים בלבד • 17-19/12

דירה במסלול שלך
הטבות ייחודיות לבאי היריד בלבד

מטבח משודרג
ומזגן בשווי
₪100,000

או

הטבת מימון
אטרקטיבית

או

100,000 ₪
הנחה

בואו להכיר מקרוב את הפרויקטים המובילים של פרי נדל"ן באירוע מכירות חד-פעמי,
ותוכלו ליהנות מהטבה בלעדית באחד הפרויקטים הנבחרים ברחבי הארץ,
שיגרמו לכם לרצות לעבור לדירה חדשה כבר מחר.

היריד יתקיים במשרדי פרי נדל"ן, רחוב גולדה מאיר 7, נס ציונה.

פרי נדל"ן
מקבוצת אלדד פרי

www.perinadlan.co.il

***5066**

יוצא לאור ע"י:

רח' הרב צבי יהודה 12 ירושלים | טלפון: 02-6524793
דוא"ל: Mercazarav@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

כתובת: רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש, נס ציונה | **טלפון:** 053-9620161 | **דוא"ל:** orotavraham@eldadperi.co.il | **אתר:** www.erotavraham.com
עריכה: תודעה יהודית - הרב שי הירש | **עימוד ועיצוב:** אליגטור עיצובים | **מדור הילדים ואור צעיר - כתיבה ועריכה:** אביטל לוי והרב עומר דוידוביץ',
איור: רננה אנסבכר | **ייעוץ פדגוגי - ד"ר רונאל עטייה ('אורות ישראל')**

הגיליון מוקדש לע"נ ר' אברהם בן פריחה ז"ל • מרים בת זוהרא • רבי שלום בן יקות • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל
• ר' אברהם בן לאה ז"ל • יואל בן מינדלה ז"ל • סופיה בת בלה